

Udlændinge- og
Integrationsministeriet

Styrelsen for International
Rekruttering og Integration

Kommuners inddragelse af civilsamfundet gennem kortlægning af ressourcer og udfordringer i lokalområder

- en praksismanual

Første reviderede udgave

Indhold

Introduktion	2
Faser i kortlægningsarbejdet.....	5
Strukturering af kortlægningen.....	6
Deltagernes forberedelse	8
Første kortlægningsrunde: Kun arbejdsgruppen	8
Anden kortlægningsrunde:	15
Involvering af udvalgte nøgleaktører fra civilsamfundet	15
Tredje kortlægningsrunde: Lokalt arrangement med borgerinddragelse	26
Opsamling på den samlede kortlægning og planlægning af den videre indsats	29
Bilag 1: Materialer til kortlægningsforløb.....	31
Bilag 2: Begrebs- og kontekstforståelse	35
Bilag 3: Eksempler på indsatser som kommunen og civilsamfundet kan samarbejde om.....	38
Bilag 4: anbefalinger til kommunens organisering.....	42
Bilag 5: Inspiration til afdækning af aktører	43
Bilag 6: Indgåelse af samarbejdsaftaler og partnerskaber	45
Bilag 7: Om tavshedspligt og personoplysninger	45
Bilag 8: Supplerende litteratur.....	46

Introduktion

Civilsamfundet har et stort potentiale for at bidrage til forebyggelse, og samarbejde mellem lokale myndigheder og civile aktører som foreninger og frivillige ildsjæle kan være et bidrag til indsatsen for at skabe velfungerende og modstandsdygtige lokalsamfund¹. Denne manual handler om, hvordan kommuner kan samarbejde med civilsamfundet om dette – med et fokus på tidlig forebyggelse af ekstremisme, æresrelaterede konflikter, negativ social kontrol og bandekriminalitet.

Manualen beskriver en struktureret måde at opbygge en dialog mellem kommune og civilsamfund, fælles at kortlægge udfordringer og ressourcer i bestemte by- eller boligområder samt at afklare samarbejdsmuligheder om konkrete forebyggende indsatser.

Følgende bilag indgår til støtte og baggrundsforståelse for værktøjet:

- Bilag 1. Materialer til kortlægningsforløb.
- Bilag 2. Begrebs- og kontekstforståelse.
- Bilag 3. Eksempler på indsatser kommunen og civilsamfundet kan samarbejde om.
- Bilag 4. anbefalinger til kommunens organisering.
- Bilag 5. Inspiration til afdækning af aktører.
- Bilag 6. anbefalinger til indgåelse af samarbejdsaftaler og partnerskaber.
- Bilag 7. Om tavshedspligt og personoplysninger.
- Bilag 8. Supplerende litteratur.

Værktøjet bygger videre på – og samtænker – tidligere værktøjer, som er udarbejdet i samarbejde dels Center for Frivilligt Socialt Arbejde, dels Rambøll.

Manualen beskriver metoden til den inddragende kortlægning trin-for-trin og guider derved de, der udarbejder kortlægningen, gennem hele processen.

Kortlægningens formål er at identificere ressourcer og udfordringer i et område for derved at igangsætte nye samarbejdsrelationer og indsatser, der skaber en positiv udvikling.

¹ Civilsamfundets forebyggende potentiale er nærmere beskrevet i publikationen [Kommuners inddragelse af civilsamfundet i forebyggelse af ekstremisme](#), Nationalt Center for Forebyggelse af Ekstremisme og Center for Frivilligt Socialt Arbejde, 2020

Hvad er ressourcer og udfordringer?

Ressourcer kan især være:

- Aktører, for eksempel virksomheder, institutioner, foreninger eller forældregrupper, der overvejende bidrager positivt til området, for eksempel ved at arrangere fællesaktiviteter, sikre tryghed, job, uddannelse, fritidstilbud eller beboerinddragelse.
- Steder, for eksempel fælleslokaler, indkøbsområder, rekreative områder, veje og stier eller andet, der overvejende fungerer godt og bidrager positivt til området.

Udfordringer kan især være:

- Aktører, for eksempel persongrupper der overvejende er i mistriksel, udøver risikoadfærd eller på anden måde fungerer dårligt. Det kan for eksempel være ved at leve i lukkede miljøer uden aktiv deltagelse i samfundet, at nære og fastholde undertrykkende normer eller fjendebilleder, at agere truende, at udøve hærværk eller anden kriminalitet eller at forsøge at involvere andre i bander eller ekstremisme.
- Steder, for eksempel områder der virker ensformige, triste eller utrygge, eventuelt dårligt belyste, samt områder og steder, hvor problematiske og utryghedsskabende grupperinger samler sig.

En ressourceorienteret tilgang

Kortlægningsværktøjet i denne manual er blandt andet inspireret af ABCD-metoden² (Asset-Based Community Development), som er en ressourcebaseret tilgang til udvikling af boligområder. Formålet er at lokalisere ressourcer, som kombineres og bringes i spil for at opbygge et stærkt lokalområde.

Det indebærer blandt andet, at der i de første faser af kortlægningsarbejdet alene er fokus på ressourcer, frem for problemer og udfordringer. Udfordringerne bringes således først på banen, når tilstrækkeligt mange med et fælles ønske om positiv forandring er involveret og kan identificere og kvalificere udfordringerne.

I den forbindelse er det vigtigt, at sondringen mellem ressourcer og udfordringer ikke fører til forsimplede eller polariserende billeder af virkeligheden. Dialogen og kortlægningsarbejdet bør fundamentalt hvile på en anerkendende og ressourceorienteret tilgang og menneskeopfattelse. Det vil sige en tilgang, hvor man anerkender at også mennesker, der udøver problematisk adfærd, for

² Der kan hentes inspiration til ABCD her: <https://www.nurtureddevelopment.org>.

eksempel negativ social kontrol eller hærværk, kan rumme ressourcer eller et positivt potentiale og være en del af løsningen.

På samme måde er et "dysfunktionelt" eller "utrygt" område ikke en statisk størrelse; langt de fleste områder eller fysiske steder har et positivt potentiale, som det gælder om at forløse. Når man for eksempel skal vurdere om en bestemt del af et boligområde er en ressource eller en udfordring bør man også være opmærksom på, at tryghed og utryghed er subjektive størrelser. For eksempel kan forskellige mennesker opfatte det samme område som enten trygt eller utrygt, eller en gruppe af unge i området kan af nogle, men ikke af andre, blive opfattet som utryghedsskabende.

I afdækningen af ressourcer og udfordringer bør begge kategorier derfor forstås på en nuanceret måde og opfattes som dynamisk forbundne, og hele øvelsen bør grundlæggende være drevet af ressource-tænkning.

Hvad kan kortlægningsværktøjet?

Den inddragende dialog, som værktøjet lægger op til, giver et godt udgangspunkt for en nuanceret forståelse af et område og dets beboere.

Kortlægningsmetoden bygger på en systematisk og stadigt mere udbygget og inddragende dialog, hvor kommunen først inddrager udvalgte, allerede kendte aktører og derefter trinvis udbreder dialogen til at omfatte flere aktører og også almindelige borgere i området.

Derved giver kortlægningen mulighed for en grundig analyse af både ressourcer, udfordringer og samarbejdsmuligheder om løsninger og tiltag, der kan adressere udfordringerne. Kortlægningsmetoden har således potentiale for at bygge bro mellem myndigheder og civilsamfund samt inddrage og forpligte flest muligt i en positiv forandringsproces.

Her er det klart, at der er en arbejdsdeling mellem forskellige typer af aktører. For eksempel kan visse udfordringer være byplanmæssige og skulle løftes af myndigheder, boligselskaber m.v., mens andre egner sig mere for foreninger og frivillige ildsjæles engagement.

Men selvom beboere og frivillige kræfter ikke selv kan løse for eksempel udfordringer med utryghedsskabende arkitektur, vej- og stiføring eller dårlig belysning, har de gode forudsætninger for at udpege disse udfordringer og give idéer til løsninger.

Kortlægningen er således både et dialogværktøj og et planlægningsværktøj. Den giver overblik over og mulighed for koordinering af både allerede eksisterende indsatser og påtænkte nye indsatser for at sikre, at de forfølger de rette mål, er komplementære og skaber synergi.

Kortlægningen giver også overblik over hvilke foreninger, enkeltpersoner m.v., det er relevant at inddrage i formelle samarbejdsaktiviteter, og hvilke der eventuelt bør være involveret på en mere indirekte eller uformel måde.

Ved trin for trin at bygge op til en meget bredt, inddragende dialog er metoden også et godt bud på at løfte udfordringen med at sikre repræsentativitet og balance i samspelet mellem civilsamfundet og myndighederne; en udfordring der især er aktuell i lokalsamfund med mange uorganiserede eller heterogene civile miljøer, præget af uformelle netværk eller knopskydninger af flere mindre foreninger. Her kan det være vanskeligt for en myndighed at gå i dialog. Hvem taler på vegne af hvem? Risikerer man at ekskludere nogle fra dialogen?

Kortlægningsmetodens grundige afsøgning af civilsamfundets aktører, kombineret med dens invitation til en bred og åben dialog er et godt bud på at løfte nogle af disse udfordringer.

Opsummerende giver kortlægningen et solidt afsæt for både civilsamfunds- og beboerinddragelse og for at udvikle mål, aktiviteter og konkrete samarbejdsrelationer.

Hvem skal gennemføre kortlægningen?

Sandsynligvis vil der være én til tre medarbejdere – en "kernegruppe" – i kommunen, der i udgangspunktet får til opgave at arbejde med forebyggelse via kortlægning, inddragelse af civilsamfundsaktører.

For at gennemføre kortlægningen bør "kernegruppen" involvere yderligere kolleger i en "arbejdsgruppe".

De deltagere, som har ansvaret for kortlægningsarbejdet, vil i det følgende blive benævnt "arbejdsgruppen".

Deltagere kan eksempelvis være repræsentanter for relevante forvaltninger, herunder blandt andet forebyggelsesindsatser og frivilligkonsulenter eller andre med kontakt til foreningslivet. Hvis det drejer sig om et udsat boligområde, kan der med fordel deltage repræsentanter for almene boligselskaber og helhedsplanen for området³.

Faser i kortlægningsarbejdet

Der følgende faser i arbejdet med kortlægningen, der skal lede frem mod de mere langsigtede samarbejder og forebyggende indsatser:

1. Strukturering af kortlægningen, herunder:

- Valg af geografisk område.

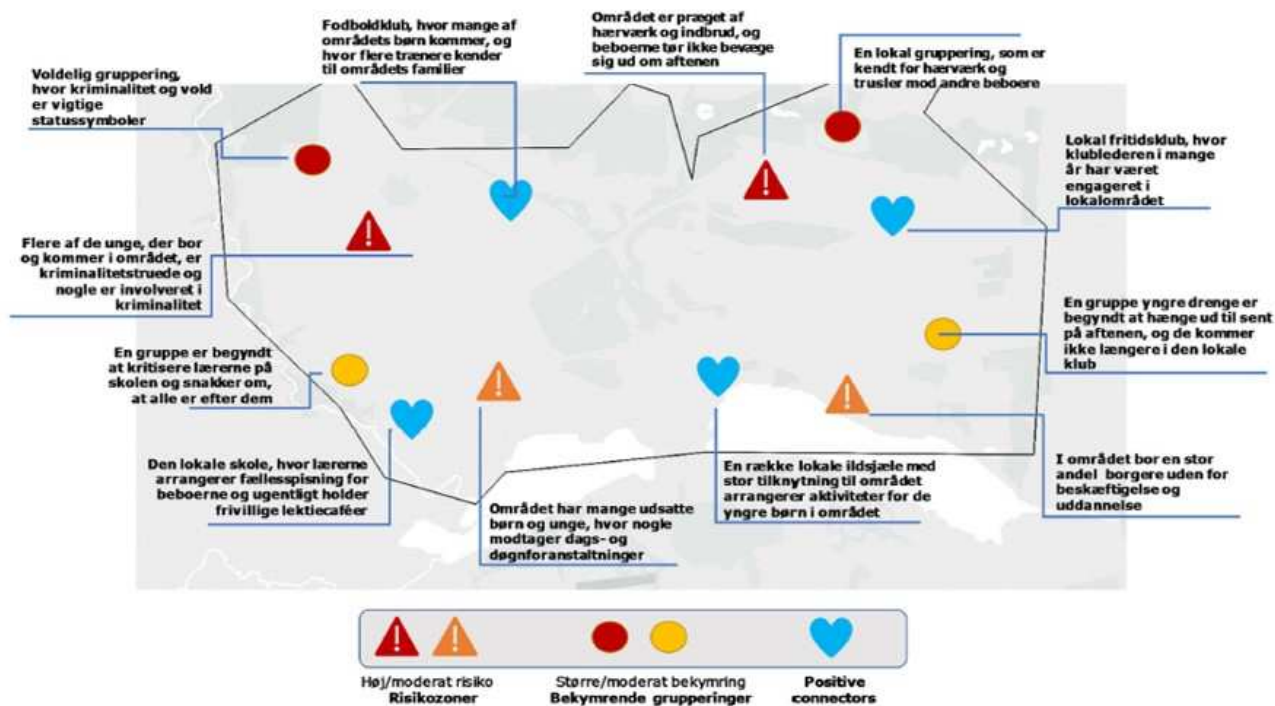
³ Vedrørende partnerskab mellem kommuner og boligorganisationer som omdrejningspunkt i indsatsen i udsatte boligområder se [bilag 3](#) samt rapporten *Kommunerne på banen - Udfordringer og potentialer i kommunernes arbejde med helhedsplaner*, Center for Boligsocial Udvikling, 2015.

- Etablering af arbejdsgruppen.
 - Afklaring af tema og fokus.
 - Etablering af en fælles forståelse af temaerne.
 - Tilgang og ambitionsniveau for kortlægningsøvelsen.
 - Tidsplan.
2. **Deltagernes forberedelse**, hvor arbejdsgruppens deltagere hver især overvejer egne kontakter og netværk.
 3. **Første kortlægningsrunde – kun arbejdsgruppen**. Arbejdsgruppens indledende afdækning af ressourcer og relevante aktører, der kan være deltagere (nøglepersoner) i anden kortlægningsrunde.
 4. **Anden kortlægningsrunde** hvor de nøglepersoner, man er blevet enig om, for eksempel formænd fra lokale frivillige foreninger, talspersoner fra minoritetsnetværk, lederen af det lokale medborgerhus m.v., sammen med arbejdsgruppen gennemfører en afdækning af ressourcer, udfordringer og samarbejdspotentialer.
 5. **Opsamling efter anden kortlægningsrunde**, hvor samarbejds- og konkrete indsatsmuligheder søges konkretiseret yderligere, navnlig ved at analysere hvad der skal til for at sikre forskellige potentielle partners medvirken.
 6. **Tredje kortlægningsrunde (eventuelt)**; et lokalt arrangement med borgerinddragelse der giver borgere fra lokalområdet mulighed for at bidrage med yderligere perspektiver på de udfordringer, løsningsmuligheder og mulige indsatser, der hidtil er identificeret.
 7. **Samlet opsamling**, der konkret lægger sporene til mere langsigtede indsatser, partnerskaber og samarbejdsaftaler, der kan skabe en positiv udvikling.

Strukturering af kortlægningen

- **Valg af geografisk område:** Det bør afklares tidligst muligt i forløbet – også gerne inden etablering af arbejdsgruppen – hvilket geografisk område, man ønsker at kortlægge.
- **Etablering af arbejdsgruppen:** Se ovenfor vedrørende mulige deltagere.
- **Afklaring tema og fokus:** Temaet vil måske allerede være besluttet med et politisk opdrag el. lign., men arbejdsgruppen kan have behov for at operationalisere det mere præcist. Bør der fx udarbejdes en projektbeskrivelse, et kommissorium eller en forandringsteori? Temaet kan være bestemt type udfordring – for eksempel ”negativ social kontrol” eller ”ekstremisme” – eller det kan være mere bredt at fremme borgernes trivsel og medborgerskab samt adressere alle typer udfordringer og dynamikker, som står i vejen for at opnå denne målsætning. I forhold til kortlægningens fokus kan arbejdsgruppen med fordel drøfte, hvad de ikke har nok viden om, og hvordan de ser, at områdekortlægningen kan bidrage med ny viden. Kortlægningen kan blandt andet munde ud i et geografisk oversigtskort, hvor der er markeret steder, som kan udgøre

enten positive ressourcer eller udfordringer / risikomiljøer. Det kunne for eksempel se ud på denne måde:

Da indsatsen i udgangspunktet er områdebaseret, anbefales det at arbejde med et sådant geografisk optegnet kort.

- **Etablering af en fælles forståelse af temaerne:** Arbejdsgruppen – og i senere faser også civilsamfundsdeltagerne – bør tidligst muligt sikre sig, at du har en fælles forståelse af temaerne, som de vil arbejde med. De kan fx være "æresrelaterede konflikter" eller "ekstremisme". Se også bilag 2, Begrebs- og kontekstforståelse.
- **Tilgang og ambitionsniveau for kortlægningsøvelsen:** Om end nærværende værktøj omfatter en række faser og trin, som det anbefales at følge, er det samtidig også vigtigt, at arbejdsgruppen foretager en faglig refleksion over, hvordan kortlægningen gennemføres mest meningsfuldt i forhold til det enkelte område og den kommunale kontekst. Arbejdsgruppen bør også afklare sine ambitioner for inddragelse, dialog og samarbejde med andre aktører. Er det fx et mål at etablere formaliserede samarbejder om nye indsatser? Skal der ske inddragelse af almindelige borgere? Hvis ikke kan tredje kortlægningsrunde udelades.
- **Tidsplan:** Det er vigtigt, at arbejdsgruppen får afklaret vigtige milepæle for arbejdet med kortlægningen, så der er en fælles forståelse af processen. I forhold til de enkelte

kortlægningsmøder og de enkelte trin i disse ses et vejledende tidsforbrug i beskrivelserne nedenfor.

Deltagernes forberedelse

Det første skridt i gennemførelsen af områdekortlægningen er en indledende afdækning af ressourcer.

I afdækningen af ressourcer kan de enkelte medlemmer af arbejdsgruppen især overveje:

- **Lokalområdets fysiske muligheder:** Forskellige fysiske områder og faciliteter der gør en positiv forskel i området eller har potentiale for at gøre det.
- **Lokalområdets foreninger:** Aktivitetsforeninger, lokale sportsklubber, beboerforeninger m.v.
- **Lokalområdets institutioner:** Fritids- og ungdomsklubber, SFO'er, kulturelle og religiøse institutioner.
- **Lokale ildsjæle:** Enkeltpersoner, som har vigtige kompetencer og evner, der gøre en positiv forskel i området eller har potentiale for at gøre det.

Hvert arbejdsgruppemedlem kan med fordel overveje og drøfte med sit bagland og daglige samarbejdspartnere, hvem de hver især har berøring med i deres daglige arbejde, og hvem de tidligere har haft berøring med i arbejdssammenhænge. Det skaber vished om lokale aktører, som de i forvejen har en indgang til. Samtidig kan det være et pejlemærke om, hvor i boligområdet der mangler netværk, og hvem der er et begrænset kendskab til.

Se også bilag 5, Inspiration til afdækning af aktører.

Runde 1

Første kortlægningsrunde: Kun arbejdsgruppen

Ved det første egentlige kortlægningsmøde er der fortsat fokus på ressourcer, frem for problemer og udfordringer. Arbejdsgruppen mødes således for at udbygge deres individuelle viden om områdets ressourcer til en kollektiv viden.

På den måde kan arbejdsgruppen også identificere relevante deltagere (nøglepersoner) til anden kortlægningsrunde.

Derudover har arbejdsgruppen mulighed for at planlægge anden kortlægningsrunde og fordele roller.

Tid

3,5 timer. I nedstående vejledende tider for de enkelte trin er der samlet set afsat 40 minutter til fleksibilitet og pauser. Hvis man udskyder "planlægning af anden kortlægningsrunde", reduceres varigheden med yderligere 40 minutter.

Deltagere

Alle deltagere eller repræsentanter i arbejdsgruppen mødes.

Materialer

- Geografisk kort over området – opsat eller vist på en skærm
- Aktør-kort i ca. 40-60 eksemplarer (se bilag 1.a)
- 'Hvem er de?'- kort i ca. 30-50 eksemplarer (se bilag 1.b)
- Prioriteringsmodellen – enten i print eller ved at tegne den på en tavle (se bilag 1.c)
- Evt. matrixmodellen (se bilag 1.d)
- Kuglepenne, tusser, tape og elefantsnot

Trin 1.1: Velkomst og Introduktion (20 min.)

Rammesæt gerne ud fra det overordnede formål og målsætninger for arbejdsgruppen. Se også de foregående afsnit om blandt andet afklaring af tema, etablering af fælles begrebsforståelse m.v.

Sørg for en præsentationsrunde og navneskilte, især hvis ikke alle deltagere kender hinanden.

Tydeliggør, at det ikke er meningen, at der skal deles oplysninger, som er omfattet af tavshedspligten. I kortlægningen må man således kun dele generelle og anonyme oplysninger. Dette hjælpes på vej af at holde fokus på institutioner, foreninger, grupper og netværk – og ikke på enkeltpersoner.

Se også bilag 7 om tavshedspligt og personoplysninger.

Trin 1.2: Fælles brainstorm over steder i området, der gør en positiv forskel (20 min.)

Dette trin foregår i plenum.

Facilitator spørger deltagerne, hvilke faciliteter, lokaler, arealer eller infrastruktur i og omkring området bidrager til en positiv udvikling i området?

Med input fra alle deltagere markerer facilitator på det geografiske kort over området de steder, der fungerer overvejende positivt.

Det kan for eksempel fælleslokaler, rekreative områder, fritidstilbud eller den lokale skole.

Afdækningen af de fysiske ressourcer tjener et selvstændigt formål, men er også en god opvarmning til den efterfølgende afdækning af resourcefulde aktører.

Trin 1.3: Individuel brainstorm om aktører, der i første omgang kan bidrage til kortlægningen og samarbejdet (10 min.)

Dette trin foregår individuelt.

Facilitator sørger for, at der ligger aktør-kort og kuglepenne/tusser på bordene.

Hver deltager skriver relevante aktører ned på aktør-kortene ud fra følgende spørgsmål, som kan læses højt og gøres synlige på en tavle, som planche eller som et papir, der lægges ud på de enkelte borde:

- Hvem fra lokalområdet vil vi gerne samarbejde med?
- Hvem kender de målgrupper vi ønsker at nå?
- Hvilke institutioner, foreninger og grupper gør en positiv forskel i området? For eksempel arbejder med/er fortalere for:
 - Børneopdragelse?
 - Familieliv?
 - Ungeliv?
 - Kulturmøder?
 - Ligestilling?
 - Deltagelse på arbejdsmarkedet?
 - Fællesskaber?
 - Demokrati, medborgerskab, rettigheder m.v.?
 - Mødre- og fædregrupper?
 - At holde området pænt og uden hærværk?
 - At gøre området mere velfungerende?

- At hjælpe andre i området?

I kan eventuelt inddrage lister over lokale foreninger som inspiration. Se endvidere [bilag 5, Inspiration til afdækning af aktører.](#)

Trin 1.4: Sortering og kvalificering af aktører (40 min)

Dette trin foregår i plenum.

Deltagerne placerer deres aktør-kort på et 'Hvem er de?- kort, der ligger spredt ud på et bord eller hænger på en væg. Ved enslydende aktørkort, kan de overskydende kasseres. Efterhånden som aktør-kort klistres fast på 'Hvem er de?'- kort nedskrives, efter bedste evne, svar på disse spørgsmål, der står på kortene:

1. Hvilke aktiviteter har de / aktøren?
2. Hvem samarbejder de / aktøren med?
3. Hvad kan de / aktøren bidrage med i forhold til vores formål?

Facilitator kan enten stå for at udfylde kortene i dialog med deltagerne eller helt eller delvis uddelegere opgaven til nogle af deltagerne. Til sidst lægges 'Hvem er de?'- kortene igen ud på et bordet / hænges op på væggen, så alle kan se dem.

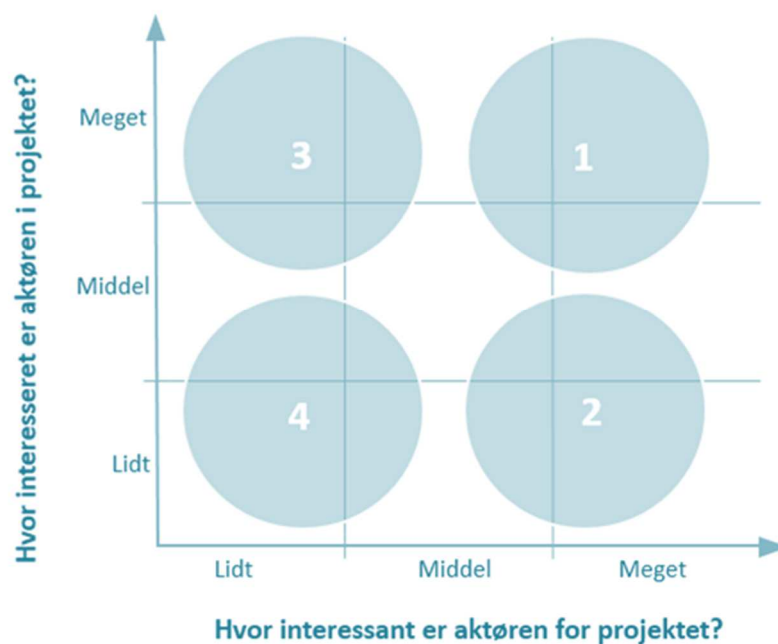
Trin 1.5: Fælles prioritering af aktører (40 min.)

Dette trin foregår i plenum.

Saml alle deltagerne foran bordet / væggen med alle 'Hvem er de?'- kortene på.

Introducer nu til prioriteringen: Hvem er umiddelbart de mest relevante for projektet/indsatsen?

Brug prioriteringsmodellen. Modellen bør have en vis størrelse; derfor kan det være en fordel at tegne den på et white board, en tavle eller lignende, så der bliver plads til kortene.

De foreslåede aktører gennemgås én for én i plenum og placeres i modellen ud fra følgende spørgsmål:

1. Hvor stor interesse har aktøren i indsatsen? Tror deltagerne, der har peget på dem, at de vil have interesse?
2. Hvor interessant er aktøren for indsatsen? Ud fra de oplyste aktiviteter, samarbejdspartnere og mulige bidrag.

Herved opstår en prioriteret liste over foreslåede aktører fra 1 til 4.

Facilitator bør sørge for, at alle kommer med i dialogen. Tre-mands-grupperne kan for eksempel præsentere deres kort, og hvor de skal være i prioriteringen – og derefter lade resten af gruppen reflektere over det.

I prioriteringen kan det også være en idé at udarbejde en matrix, der har fokus på, hvad de enkelte aktører kan bidrage med i forhold til projektets/indsatsens mål.

I matrixen angiver deltagerne, i hvor høj grad de enkelte aktører kan bidrage til at opfylde de angivne mål. Deltagere kan hver fordele op til 4 point pr. række (horisontal). Dermed gives et billede af aktørernes betydning/vægt i forhold til mål.

Eksempel på matrix

Mål	Fx Flere fra målgruppen får øget kendskab til negativ social kontrol, rettigheder, ligestilling og handlemuligheder	Fx Flere fra målgruppen tør adressere udfordringer og oplevelser med negativ social kontrol overfor hinanden og i lokale fora	Fx Flere fra målgruppen siger fra over for undertrykkende og begrænsende normer	Fx Flere fra målgruppen åbner dialog og bryder tabuer	Score på relevans
Aktør A	4	12	2	4	22
Aktør B	8	0	5	3	16
Aktør C	12	0	7	5	24
Aktør D	10	9	0	1	20

Matrixen giver et billede af, hvilke mål der kan fokuseres på og dermed understøttes og samarbejdes tættere om, og hvilke mål, der er eller kan indlejres hos den enkelte aktør.

Hvis der ikke allerede er holdt en pause, er det en god idé, at indlægge en pause mellem trin 1.5 og trin 1.6. Deltagerne kan her, ud over en almindelig pause, gå rundt og læse videre på kortene, der hænger på tavlen og reflektere over, hvem der er valgt og hvad de ellers kender til aktørerne.

Trin 1.6: Saml liste over nøglepersoner til runde 2 (20 min.)

Dette trin foregår i plenum.

Med udgangspunkt især i cirkel 1 i prioriteringsmodellen samt topscorerne i matrixen, skal arbejdsgruppen nu beslutte, hvem de skal invitere til kortlægningsrunde 2, hvor hensigten er, at de nye deltageraktører, man er blevet enig om – repræsenteret ved en række nøglepersoner – sammen med arbejdsgruppen gennemfører en afdækning af både ressourcer, udfordringer og samarbejdspotentialer om indsatser, der adresserer udfordringerne.

Trin 1.7: Planlægning af anden kortlægningsrunde (40 min.)

Drøft spørgsmål der kan stilles til deltagerne i runde 2 (mindre grupper, eller 1:1 og derefter opsamling i plenum).

Bed arbejdsgruppen reflektere over, hvilke spørgsmål, der vil være gode at stille nøgleaktørerne i runde 2 for at kunne foretage en kortlægning, som peger på de rigtige aktører, grupper og netværk. De bør for eksempel drøfte, hvem der kan nå ud til målgrupperne for indsatsen eller projektet, og hvem der kan åbne for nye perspektiver og samarbejder. Forslag til spørgsmål samles op og skærpes i plenum på tavle. Efterfølgende sørger facilitator for at tage spørgsmålene med i runde 2.

Se også beskrivelsen af kortlægningsrunde 2 nedenfor, inklusive eksempler på spørgsmål.

Drøfte / udarbejde invitation (plenum).

Arbejdsgruppen bør her drøfte invitationen til runde 2, og hvem der gør hvad.

Arbejdsgruppens tovholder eller facilitator kan med fordel have udarbejdet et første skitseudkast til invitation på forhånd. En anden mulighed er, at arbejdsgruppen tager en overordnet drøftelse om hvordan invitationen bør affattes, og at en eller flere af deltagerne, så arbejder videre med den efterfølgende.

Forslag til indhold i invitationen:

- Kort beskrivelse af programmet og hensigten med den inddragende kortlægning af lokalområdet.
- Kort beskrivelse af hvem arbejdsgruppen forventer, der ellers deltager; ikke på personniveau, men angivelse af hvilke aktører, der er inviteret.
- Tydelig forventning til nøgleaktører: Her er det vigtigt at gøre det klart for den inviterede, at der ikke er nogen forpligtelser ud over mødet. Samtidig kan det dog også signaleres, at der er et ønske om at afsøge mulighederne for et videregående samarbejde.
- Læg vægt på, at nøgleaktørerne er blevet udvalgt efter et grundigt forarbejde.

Overvej, hvem der er afsender på invitationen. Hvis der er både kommunal og ikke-kommunal deltagelse i arbejdsgruppen, kan det med fordel være arbejdsgruppen – med en angivelse af hvilke aktører, der deltager i denne (for eksempel kommune og boligselskab).

Afklaring af hvordan invitationen bør kommunikeres:

Bed arbejdsgruppen drøfte og afklare:

- Hvordan deltagere til runde 2 skal inviteres. Skal det være alene være en skriftlig eller skal det suppleres med en mundtlig invitation?
- Hvornår mødet skal holdes. Forskellige parter kan måske bedst på meget forskellige tidspunkter på dagen.

- Hvem samler op på udsendelse af invitation og laver deltagerlisten? Skal der være en SMS-reminder på dagen?
- Hvem gør hvad? Hvem sørger for mødelokale, materialer og forplejning, og hvem er for mest oplagt til at tage kontakt til hvilke foreningsrepræsentanter m.v.?

Forskning viser, at den personlige opfordring, særligt fra en bekendt, gør den store forskel i, om folk bliver motiveret til at deltage i frivilligt arbejde. Særligt hvis de samtidig føler sig udvalgte til opgaven.

Runde 2

Anden kortlægningsrunde: Involvering af udvalgte nøgleaktører fra civilsamfundet

Dette er mødet hvor nøgleaktører fra civilsamfundet, som blev identificeret i første kortlægningsrunde, sammen med arbejdsgruppen videreudvikler afdækningen af ressourcer i lokalområdet og samtidig peger på udfordringer og samarbejdsmuligheder for at løfte udfordringerne.

Tid

Fire timer. I nedstående vejledende tider for de enkelte trin er der plads til 20 minutter til en pause, men mødet kan forkortes – eller pauserne udvides – på flere måder: Der kan spares cirka 70 minutter, hvis man udelader trinene om identificering og prioritering af aktører (fx fordi alle relevante aktører blev identificeret allerede i første runde) samt 30 minutter, hvis man udelader trinnet om planlægning af en tredje borgerinddragende kortlægningsrunde (fx hvis man ikke ønsker at afholde en sådan, eller hvis man udskyder planlægningen til senere).

Deltagere

Alle deltagere eller repræsentanter i arbejdsgruppen samt de inviterede civilsamfundsaktører (nøglepersoner).

Materialer

- Geografisk kort over området – opsat eller vist på en skærm
- Aktør-kort i ca. 40-60 eksemplarer (se bilag 1.a)
- 'Hvem er de?'- kort i ca. 30-50 eksemplarer (se bilag 1.b)
- Prioriteringsmodellen – enten i print eller ved at tegne den på en tavle (se bilag 1.c)

Trin 2.1: Velkomst og introduktion (20 min.)

Dette trin foregår i plenum.

- Fordel deltagerne ved bordene i grupper á 6 personer. Forsøg at skabe så bred variation som muligt i grupperne i forhold til køn, alder, interesser, foreningsformål m.m.
- Sørg for at der ligger aktør-kort og kuglepenne/tusser på alle bordene.
- Sørg for en præsentationsrunde og navneskilte, især hvis ikke alle deltagere kender hinanden.
- Introducer formålet om at samle kræfterne om at fremme en positiv udvikling samt løfte bestemte konkrete udfordringer området.
- Etablér en af fælles begrebsforståelse, fx om "æresrelaterede konflikter", "ekstremisme", "medborgerskab" eller hvad I nu har fokus på.
- Beskriv helt kort den allerede gennemførte første kortlægningsrunde og tankerne om det videre forløb, som denne anden runde skal bidrage til.
- Fremhæv nøgleaktørernes vigtige rolle i at skulle udbygge og kvalificere kortlægningen lokalt.
- Beton gerne de inddragende, dialogskabende og samarbejdsfremmende aspekter af kortlægningsprocessen, herunder muligheden for konkret samarbejde med nogle af de tilstedeværende.
- Beskriv endelig fremgangsmåden ved denne anden kortlægningsrunde, som nøgleaktørerne nu skal igennem.
- Tydeliggør, at det ikke er meningen, at der skal deles oplysninger, som er omfattet af tavshedspligten. I kortlægningen må man således kun dele generelle og anonyme oplysninger. Dette hjælpes på vej af at holde fokus på institutioner, foreninger, grupper og netværk – og ikke på enkeltpersoner. Se også bilag 7 om tavshedspligt og personoplysninger.
- Læg også pauser ind undervejs for at give plads til at netværke på tværs.

Arbejdsgruppens medlemmer deltager på lige fod med de nye civilsamfunds-deltagere. Men de bør i de ressourceafdækkende faser af mødet være relativt tilbageholdende og lyttende, så der gives plads til de nye perspektiver.

Trin 2.2: Fælles brainstorm over steder i området, der gør en positiv forskel (20 min.)

Dette trin foregår i plenum.

Facilitator spørger deltagerne, hvilke faciliteter, lokaler, arealer eller infrastruktur i og omkring området bidrager til en positiv udvikling i området?

Med input fra alle deltagere markerer facilitator på det geografiske kort over området de steder, der fungerer overvejende positivt.

Det kan for eksempel være fælleslokaler, rekreative områder, fritidstilbud eller den lokale skole.

Trin 2.3: Individuel brainstorm om aktører, der bidrager positivt (10 min.)

Dette trin foregår individuelt.

Deltagerne får til opgave at reflektere individuelt og udpege foreninger, gruppe m.v. – ud over de allerede tilstedeværende – der gør eller kan gøre en positiv forskel i området eller i forhold til indsatsens mål. Her er nogle eksempler på refleksionsspørgsmål, der kan anvendes.

- Kender du institutioner, foreninger og grupper, der gør en positiv forskel i området?
For eksempel arbejder med/er fortalere for:
 - Børneopdragelse?
 - Familieliv?
 - Ungeliv?
 - Kulturmøder?
 - Ligestilling?
 - Deltagelse på arbejdsmarkedet?
 - Fællesskaber?
 - Demokrati, medborgerskab, rettigheder mv.?
 - Mødre- og fædregrupper?
 - At holde området pænt og uden hærværk?
 - At gøre området mere velfungerende?
 - At hjælpe andre i området?

- Hvilke foreninger, grupper m.v. kender du lokalt, der kan være interesseret i at indgå i et samarbejde med projektet/indsatsen?

Efter aftale med arbejdsgruppen, kan facilitator også vælge kun at bruge spørgsmål, som arbejdsgruppen har udviklet i runde 1.

Deltagerne bør opfordres til at skrive stort og huske at sætte deres eget navn på kortene. I kan også her i runde 2 inddrage lister over lokale foreninger som inspiration.

Se også bilag 5, Inspiration til afdækning af aktører.

EVENTUELT: Trin 2.4 og 2.5 nedenfor kan forkortes eller helt udelades, hvis der ikke er blevet identificeret andre aktører end dem, der allerede er til stede / blev identificeret i runde 1.

Trin 2.4: Sortering og kvalificering af aktører (40 min)

Dette trin foregår i plenum.

Deltagerne placerer deres aktør-kort på et **'Hvem er de?'- kort**, der ligger spredt ud på et bord eller hænger på en væg. Ved enslydende aktørkort, kan de overskydende kasseres.

Efterhånden som aktør-kort klistres fast på 'Hvem er de?'- kort nedskrives, efter bedste evne, svar på disse spørgsmål, der står på kortene:

1. Hvilke aktiviteter har de / aktøren?
2. Hvem samarbejder de / aktøren med?
3. Hvad kan de / aktøren bidrage med i forhold til vores formål?

Facilitator kan enten stå for at udfylde kortene i dialog med deltagerne eller helt eller delvis uddelegere opgaven til nogle af deltagerne.

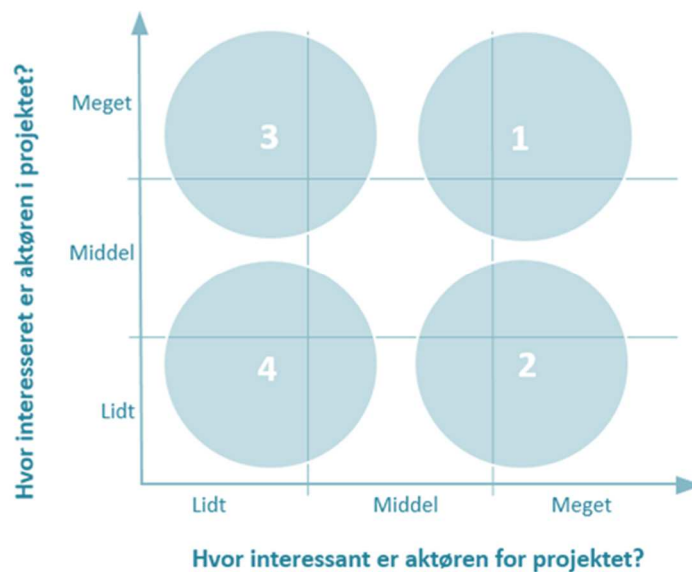
Til sidst lægges 'Hvem er de?'- kortene igen ud på et bordet / hænges op på væggen, så alle kan se dem.

Trin 2.5: Prioritering af aktører (30 min.)

Dette trin foregår i grupper af seks ved bordene.

Facilitator introducerer til prioriteringen nu: Hvem er umiddelbart de mest relevante for projektet? Brug prioriteringsmodellen.

Modellen bør være i A3-format, så der bliver plads til kortene, og den kan ligge på bordet og ses af alle. Bed deltagerne være opmærksomme på, om nogle af kortene er de samme, eller ligger tæt op ad hinanden.

De foreslåede aktører gennemgås én for én i gruppen og placeres i modellen ud fra følgende spørgsmål:

1. Hvor stor interesse har aktøren i indsatsen? Tror deltageren, der har peget på dem, at de vil have interesse?
2. Hvor interessant er aktøren for indsatsen? Ud fra de oplyste aktiviteter, samarbejdspartnere og mulige bidrag.

Herved opstår en prioriteret liste over foreslåede aktører fra 1 til 4. Skriv point på de enkelte 'Hvem er de?'-kort.

Herefter samler facilitator alle kortene sammen og hænger dem op på tavlen i prioriteret rækkefølge (1-4). Ved gengangere kan kortene hænges ved siden af hinanden.

I det omfang de identificerede ressourcer / aktører kan indtegnes på det geografiske kort over området, sørger facilitator for at gøre dette.

Hvis der ikke allerede er afholdt en pause, kan dette med fordel gøres nu.

Trin 2.6: Fælles identifikation af udfordringer (30 minutter)

Dette trin foregår i plenum.

Med afsæt i ressource-kortlægningen og involveringen af de udvalgte civile aktører er det næste skridt i denne runde af kortlægningen at blive klogere på områdets udfordringer.

Her er nogle eksempler på spørgsmål, der kan stilles for at kvalificere dialogen:

- Hvilke steder i lokalområdet oplever vi, at der er uro eller skabes utryghed?
- Er der steder, som er særligt plaget af hærværk, indbrud eller anden kriminalitet?
- Er der grupper eller familier, der skaber bekymring i lokalområdet?
- Hører vi om grupper eller familier, som de lokale aktører har svært ved at nå ud til trods behov for støtte?
- Hører vi om grupper, netværker eller familier, der bidrager til at opretholde undertrykkende normer og negativ social kontrol?
- Hører vi om grupper eller netværker, der søger at rekruttere til ekstremisme eller bandekriminalitet?

Facilitator bør gennem sin styring af dialogen sikre, at udfordringer kvalificeres fra flere perspektiver, så der bliver skabt en sikkerhed om, hvorvidt der er tale om reelle bekymringer og udfordringer.

I det omfang de identificerede ressourcer kan indtegnes på det geografiske kort over området, sørger facilitator for at gøre dette.

Trin 2.7: Drøftelse af mulige indsatser og samarbejder (30. min)

Dette trin foregår i plenum.

Facilitator kan her opfordre til foreløbige tilkendegivelser fra deltagerne om forslag til indsatser og samarbejder, der kan mobilisere de identificerede ressourcer og løfte udfordringerne. Det er næppe realistisk at komme afklare alle spørgsmål omkring dette, men arbejdsgruppen kan arbejde videre med forslagene både mellem anden og tredje runde og efterfølgende.

Se også trin 2.11, Arbejdsgruppens opsamling efter 2. runde

EVENTUELT: Hvis der er opbakning til det, kan der planlægges en tredje borgerinddragende kortlægningsrunde for at styrke områdeindsatsen yderligere.

Alternativt slutter kortlægningen med runde 2 og igangsættelsen af konkrete indsatser og samarbejder. I dette tilfælde kan trin 2.8 nedenfor samt hele tredje kortlægningsrunde udelades. Gå i dette tilfælde til afsnittene 2.9, 2.10 og derefter Samlet opsamling længere nede.

Trin 2.8: Planlægning af tredje kortlægningsrunde (30 min.)

Det kan af tidshensyn eventuelt besluttes at udskyde dette punkt til et senere møde eller håndtere det som en skriftlig eller bilateral øvelse.

Nøglepersonerne og arbejdsgruppen skal nu i fællesskab planlægge tredje kortlægningsrunde, som vil være et lokalt arrangement med borgerinddragelse, der giver borgere fra lokalområdet mulighed for at bidrage med yderligere perspektiver på de udfordringer, løsningsmuligheder og mulige indsatser, der hidtil er identificeret.

På dette trin skal der derfor være fokus på, hvordan der inviteres til arrangementet og hvordan arrangementet strikkes sammen, så det er attraktivt at deltage.

Identificér temaer til den borgerinddragende runde 3 (mindre grupper og opsamling i plenum).

Bed deltagerne reflektere i mindre grupper eller 1:1 over, hvilke temaer det vil være godt at udbrede kendskab til og inddrage borgerne i.

Forslag til temaer bør samles op og skærpes i plenum på tavle. Efterfølgende sørger facilitator for, at deltagerne beslutter, hvilke temaer der skal tages op på mødet, ligesom man kan drøfte, hvilke hjælpespørgsmål det er relevant at stille til deltagerne for at få samtalerne til at flyde og få den bedst mulige videns- og holdningsudveksling ved det borgerinddragende møde.

Nogle mulige temaer og hjælpespørgsmål kunne være:

Fællesskab og medborgerskab:

- Har vi et godt fællesskab, hvor alle er velkomne, og hvor vi behandler hinanden med respekt?
- Trives vores unge og er de godt i gang med skole, uddannelse eller job?
- Har vi et godt beboerdemokrati?
- Hvis der er problemer, hvad kan vi så selv gøre for at forbedre situationen? Hvilke ressourcer har vi som beboere?
- Hvad ønsker vi at andre hjælper os med?

Tryghed i vores område:

- Hører vi om grupper, der forsøger at rekruttere til ekstremisme eller bandekriminalitet?
- Er vi bekymrede for, at nogle i området skaber problemer for sig selv eller andre?
- Oplever vi steder med uro, hærværk eller utryghed?
- Hvis der er problemer, hvad kan vi så selv gøre for at forbedre situationen? Hvilke ressourcer har vi som beboere?
- Hvad ønsker vi at andre hjælper os med?

Personlig frihed:

- Lever både mænd og kvinder i vores område et liv med frihed og selvbestemmelse? For eksempel frihed til at bevæge sig rundt i byen eller til at arbejde og uddanne sig?
- Har både drenge og piger i området den frihed og selvbestemmelse, som passer til deres alder?
- Eller er der problemer med undertrykkende normer og negativ social kontrol?
- Hvis der er problemer, hvad kan vi så selv gøre for at forbedre situationen? Hvilke ressourcer har vi som beboere?
- Hvad ønsker vi at andre hjælper os med?

Bilag 3, Eksempler på indsatser som kommunen og civilsamfundet kan samarbejde om kan eventuelt også give inspiration til temaer, der kan tages op ved det borgerinddragende arrangement.

Afklar typen af arrangement (plenum).

Bed også deltagerne om at tage stilling til, hvilken type arrangement der skal være tale om ud fra, hvordan de bedst får involveret lokale borgere:

- Hvordan kan programmet gøres attraktivt at deltage i for borgerne? Er der fx en bestemt type arrangement, der appellerer til borgerne, skal arrangementet inkludere fælles spising og aktiviteter, for eksempel pasning af børnene?
- Hvornår skal arrangementet afholdes? Forskellige parter kan måske bedst på meget forskellige tidspunkter på dagen.
- Hvordan kan der bedst inviteres til arrangementet? Skal den skriftlige invitation ledsages af en mundtlig invitation for at få flest muligt i tale? Hvor det vil være hensigtsmæssigt at annoncere mødet?
- I hvilke lokaler vil det det vil være hensigtsmæssigt at holde mødet?

Tal med deltagerne om ikke kun at gøre som de plejer. Opfordr fx til, at de også tager hensyn til, at der så vidt muligt, er en bred repræsentation af unge, ældre, kvinder, mænd, mennesker med forskellige kulturbaggrunde o.s.v.

Husk på, at den personlige opfordring, særligt fra en bekendt, gør den store forskel i, om folk er motiveret for at deltage i frivilligt arbejde. Særligt hvis de samtidigt føler sig udvalgte til opgaven.

Forslag til indhold i invitationen

- Kort beskrivelse af indsatsen og mødeprogrammet.
- Kort beskrivelse af hvem, der står bag initiativet, det vil sige arbejdsgruppen og de af nøgleaktørerne, der er indforstået med at være del af en samlet initiativgruppe / partnerskab.

- Gør det klart for de inviterede, at de ved tilmelding kun forpligter sig til at deltage i mødet – men beton også ønsket om at involvere og inddrage borgerne gennem dialog og, for dem der ønsker det, muligheden for videregående samarbejde om at skabe en positiv udvikling til gavn for alle.

Fordeling af opgaver

Aftal og notér:

- Hvem der sørger for lokale og eventuelt teknisk udstyr.
- Om der skal være mad og drikke, og hvem der sikrer det.
- Om der skal være tilbud om pasning af børn, og hvem der sikrer det.
- Hvem der skal lede mødet (en repræsentant for kommunen, arbejdsgruppen eller partnerskabet med nøglepersoner fra civilsamfundet?)
- Om der skal være eksterne oplægsholdere, debattører eller lignende, og hvem der sørger for det.
- Om der skal være bordværter, der kan hjælpe diskussionerne på vej, og hvem det skal være.
- Hvem der sender og/eller hænger invitationer op.
- Om der skal være målrettede personlige invitationer, og hvem der i givet faldt skal kontakte og invitere hvem.
- Om der skal deltagertilmelding / registrering, og hvem der sørger for det.
- Om der skal være en SMS-reminder på dagen, og hvem der sørger for det.

Trin 2.9: Afrunding (10 min)

Dette trin foregår i plenum.

Facilitator bør til sidst samle kort op på dagen og takke for deltagernes indsats.

En eller flere repræsentanter for arbejdsgruppen kan herefter kort beskrive, hvad der sker herfra.

Ud over arbejdet med at organisere det borgerinddragende møde kan det især dreje sig om bilaterale kontakter for at yderligere at afsøge og afklare samarbejdsmuligheder og indsatser.

Se også det nedenstående trin 2.11, Arbejdsgruppens opsamling efter 2. runde.

Efter mødet med nøgleaktørerne:

Trin 2.10: Arbejdsgruppens opsamling efter 2. runde

Dette trin foregår i tiden efter kortlægningmødet med de udvalgte civile nøgleaktører.

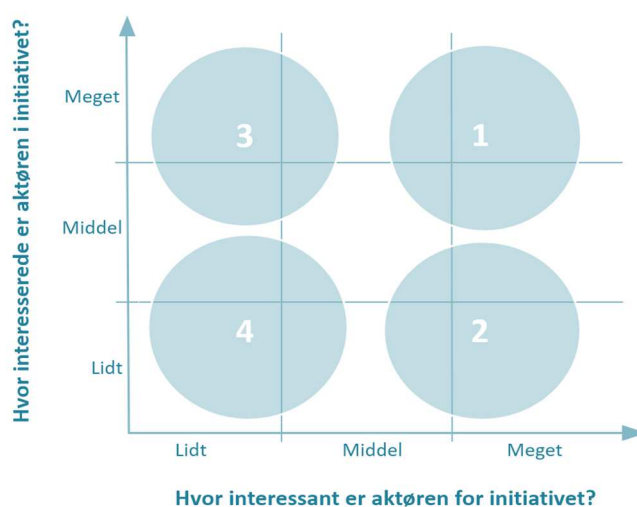
I forlængelse af mødet med nøglepersonerne kan arbejdsgruppen med fordel nedskrive den indsamlede viden i en samlet oversigt.

Arbejdsgruppen kan i forlængelse af dette drøfte sammenhænge mellem de udpegede ressourcer og udfordringer. Der kan således være eksisterende samarbejde og relationer, der er vigtige for at forstå de dynamikker, som gør sig gældende i området. Nogle aktører kan være afhængige af hinanden, ligesom nogle aktører måske løfter den samme opgave, hvorfor der med fordel kan tænkes i et styrket samarbejde mellem dem. Til dette kan der konkret udarbejdes en netværksanalyse, som optegner relationerne imellem forskellige aktører og ressourcer.⁴

Derudover kan arbejdsgruppen tage fat på at konkretisere de mulige nye samarbejder, partnerskaber og indsatser, som er blevet drøftet med nøglepersonerne for derved at skabe og fastholde fremdrift i indsatsen. Her kan arbejdsgruppen vælge at genbesøge prioriteringsmodellen – eller ”interesse-matrixen” for at analysere de potentielle samarbejdspartnere mere indgående for derved afklare mere endeligt, hvilke foreninger m.v., der har samarbejdspotentiale – og hvordan en samarbejdsrelation kan opnås og opbygges.

X-aksen i modellen er fortsat til den interne vurdering af, hvor interessante de potentielle samarbejdspartnere er.

Y-aksen kræver derimod, at arbejdsgruppen eller en repræsentant for kommunen går i dialog med de potentielle samarbejdspartnere og får en vurdering af, hvor interesseret de potentielle samarbejdspartnere reelt er i at indgå et samarbejde.

Dialogen med den ønskede aktør, er dermed afgørende for at kunne indplacere aktøren i matrixen.

⁴ Se blandt hos Center For Boligsocial Udvikling (CFBU) for inspiration til netværksanalyse: <https://www.cfbu.dk/udgivelser/mapping-af-boligomradets-ressourcer>.

Afhængigt af, hvor i matrixen aktørerne indplaceres, er der forskellige muligheder for samarbejde.

Ligeledes giver placeringen anledning til, at de kommunale medarbejdere kan arbejde mere målrettet med deres tilgang til de mulige samarbejder. De fire forskellige felter afleder således fire forskellige handlemuligheder for arbejdsgruppen / kommunen.

Handlemuligheder

Felt 1

Gode muligheder for værdiskabende og tværgående samarbejde.

- Samarbejdet kan indledes, eventuelt i form af en partnerskabsaftale. Se også bilag 6 om indgåelse af samarbejdsaftaler og partnerskaber

Felt 2

Hvorfor er aktørens interesse er lav?

- Hvilke forandringer kan kommunen igangsætte for at imødekomme aktørens engagement?
- Hvad kan kommunen gøre, for at finde et fælles ståsted med aktøren?
- Kommunen kan gøre sig relevant ved at:
 - o skabe relationer
 - o finde fælles ståsteder og interesser
 - o arbejde for at skabe engagement
 - o yde økonomisk eller anden støtte

Felt 3

Hvad kan kommunen gøre for, at aktøren bliver mere interessant for initiativet?

- Civilsamfundsaktører har ofte et andet perspektiv på verden, hvilket kan hæmme den umiddelbare bedømmelse af aktørens relevans for et initiativ.
- Genbesøg aktøren og forsøg at se mulighederne frem for begrænsningerne.
- Hvis civilsamfundsaktøren har en interesse i initiativet, så har de sikkert også noget at bidrage med.

Felt 4

Aktøren er umiddelbart ikke relevant. Vend tilbage til, hvorfor aktøren er udvalgt i første omgang.

- Overvej om udvælgelsen skal justeres.

Runde 3

Tredje kortlægningsrunde: Lokalt arrangement med borgerinddragelse (eventuelt)

Hvis der er opbakning til det, kan der holdes et borgerinddragende arrangement for derved at få belyst beboernes ønsker og perspektiver samt skabe opbakning til forandringsprocessen.

Til det borgerinddragende arrangement inviteres borgere fra lokalområdet sammen med arbejdsgruppen og nøglepersonerne fra runde 2 til et arrangement, hvor et eller flere temaer relateret til projektets/indsatsens formål og målsætninger debatteres og drøftes.

Formålet med arrangementet er at inddrage borgerne og give arbejdsgruppen indblik i deres udfordringer, holdninger, ideer til handle- og løsningsmuligheder m.v., så disse kan tænkes ind i de aktiviteter, der gennemføres som led i indsatsen.

Da deltagerne i arrangementet ikke kun vil være foreningsrepræsentanter, men også private enkeltpersoner (beboere fra området eller som har en relation til området) er det vigtigt at være særlig opmærksom på reglerne om tavshedspligt.

Se også bilag 7 om tavshedspligt og personoplysninger.

Tid

Der bør afsættes 2-3 timer til arrangementet alt efter, om det inkluderer middag, et oplæg og hvor mange temaer, der tages op i borddrøftelser.

Læg pauser ind undervejs for at give plads til at netværke på tværs.

Trin 3.1: Velkomst og introduktion (15 min.)

Ved ankomst til mødet sørger facilitator og bordværterne for, at deltagerne bliver fordelt ved bordene i grupper á for eksempel 6 personer. Forsøg at skabe så bred variation som muligt i grupperne i forhold til køn, alder, interesser, etnicitet m.m.

Ved bordene – eller hvis muligt i plenum – kan det opmuntres, at de inviterede hilser på hinanden og får sagt deres navn, og hvorfor de er der.

Facilitator eller en repræsentant for kommunen, arbejdsgruppen eller partnerskabet med nøglepersoner fra civilsamfundet bør indlede med at rammesætte mødet, herunder:

- fortælle om projektet/indsatsen og mødets temaer (som blev aftalt i runde 2);
- udtrykke ønsket om at involvere og inddrage borgerne gennem dialog og samarbejde om at skabe en positiv udvikling til gavn for alle;
- fortælle om bordværtens funktion.

Vær her også opmærksom på at skabe et trygt rum, hvor alle har mulighed for at udtrykke deres synspunkter.

Ambition om fælles målsætninger for området?

I forbindelse med introduktionen kan man eventuelt opfordre til, at mødet skal munde ud i nogle mål for området, som myndigheder, organisationer, foreninger og beboere alle er fælles om og vil arbejde for.

De fælles mål ville i dette tilfælde afhænge af dialogen under mødet, men det kunne for eksempel være målsætninger om, at alle skal optræde respektfuldt over for hinanden eller at "hærværk hører ikke til i vores område".

Trin 3.2: Oplæg (30 min.)

Dette trin foregår i plenum.

Hvis mødet indledes med et fagligt oplæg eller en personlig fortælling, introducerer facilitator til oplægsholderen og fortæller, hvordan oplægget/fortællingen hænger sammen med mødets temaer.

Efter oplægget giver facilitator lejlighed til spørgsmål og kommentarer.

Trin 3.3: Borddrøftelser (à 30 min. pr. tema)

Dette trin foregår dels som borddrøftelser i grupper af seks, dels i plenum.

Med udgangspunkt i de temaer og hjælpespørgsmål, der blev aftalt i runde 2, kan der holdes to eller tre temadrøftelser af hver 30 minutter ved de enkelte borde.

For at berige den samlede kortlægningsøvelse og de fremtidige indsatser mest muligt, kan temaerne, spørgsmålene og bordværtens facilitering bygge på tilgangen med at undersøge både ressourcer, udfordringer og løsningsmuligheder – men denne gang på en mindre formaliseret og struktureret måde.

Se eventuelt inspiration til temaer og hjælpespørgsmål under trin 2.9.

I plenum introducerer facilitator hvert tema inden borddrøftelsen og samler også op i plenum efter hver runde af borddrøftelserne.

Ved de enkelte borde introducerer bordværterne helt kort på ny til temaet og spørgsmålene, så deltagerne ikke er i tvivl om, hvordan de kan bruge dem som udgangspunkt for deres drøftelser.

For at understøtte den inddragende tilgang til mødet opfordres deltagerne til at agere ordstyrer ved de enkelte borde eller fremlægge gruppens drøftelser i plenum. Hvis deltagerne ikke ønsker at gøre dette, tager bordværten sig af det.

Efter 20 minutters borddrøftelser bruger facilitator ca. 10 minutter på, at repræsentanterne for de enkelte borde fremlægger gruppernes drøftelser.

Det fortsætter på denne måde i de næste en til to runder af borddrøftelserne.

Trin 3.4: Afrunding (20 min)

Efter den sidste runde med temadrøftelser runder facilitator mødet af ved at takke deltagerne for deres bidrag og fremhæve, hvor vigtigt deres bidrag er.

Facilitator kan også give enkelte deltagere lejlighed til at få ordet, hvis der er nogle væsentlige synspunkter eller forslag, som ikke er kommet frem via de hidtidige opsamlings i plenum.

Endelig fortæller facilitator om den videre proces, og hvordan borgernes input vil blive anvendt videre frem – for eksempel gennem mere varige former for dialog og samarbejde.

Trin 3.4: Opsamling med arbejdsgruppen

Efter arrangementet mødes arbejdsgruppen og samler op på de indsamlede noter fra arrangementet. Arbejdsgruppen udarbejder på baggrund heraf et overblik over forslag til aktiviteter i området, der kan gennemføres inden for projektets/indsatsens formål og målsætninger.

Se også bilag 3, Eksempler på indsatser som kommunen og civilsamfundet kan samarbejde om.

Samlet opsamling

Opsamling på den samlede kortlægning og planlægning af den videre indsats

Kortlægningsprocessen er færdig, enten efter runde 2 eller efter den borgerinddragende runde 3, og arbejdsgruppen står med et fælles overblik over, hvilke ressourcer og udfordringer, der er i området.

Det er nu arbejdsgruppen skal drøfte, hvordan de kan anvende overblikket til at udvikle aktiviteter og partnerskaber – eller eventuelt kvalificere aktiviteter, der allerede er skrevet ind i fx en forandringsteori, en projektbeskrivelse, et kommissorium eller lignende.

Det vil derfor være en fordel at lægge et opsamlende møde i forlængelse af den sidste runde, hvor observationer og refleksioner over kortlægningen og deltagernes input stadig er i frisk erindring.

På mødet skal arbejdsgruppen reflektere over kortlægningerne:

- Hvad kan vi bruge dem til? Hvordan matcher vi bedst ressourcer med udfordringer?
- Hvad hørte vi, og hvad lagde vi særligt mærke til i samtalerne om aktørerne og i prioriteringen af aktørerne?
- Hvordan spiller det sammen med forandringsteorien, projektbeskrivelsen, kommissoriet mv.?

Arbejdsgruppen kan med fordel samle den nye viden om lokale aktører i et overskueligt system. Her drejer det sig om viden, der blev indsamlet gennem hele kortlægningen. Til dette formål er et excel-ark det mest simple til at holde styr på samt opdatere informationerne.

Ligesom det er beskrevet under opsamlingen efter anden kortlægningsrunde, kan arbejdsgruppen atter genbesøge prioriteringsmodellen/ "interesse-matrixen" for at analysere de potentielle samarbejdspartnere mere indgående for derved afklare mere endeligt, hvilke foreninger m.v., der har samarbejdspotentialer – og hvordan en samarbejdsrelation kan opnås og opbygges.

Se den uddybende beskrivelse af arbejdet med prioriteringsmodellen under trin 2.11, Arbejdsgruppens opsamling efter 2. runde.

Se også bilag 3, Eksempler på indsatser som kommunen og civilsamfundet kan samarbejde om.

Overvej endelig, hvordan arbejdsgruppen fremover får adgang til kortlægningen og aftal, hvem der står for opdateringen af informationerne.

Læg en konkret plan for, hvad næste skridt er. Planen bør indeholde handlinger og aktiviteter, tidsangivelse for handlingen eller aktiviteten samt ansvarlig for opgaven.

Bilag

Bilag 1: Materialer til kortlægningsforløb

Bilag 1.a. Aktørkort

AKTØRKORT

DIT NAVN / ORGANISATION:

DIT NAVN / ORGANISATION:

DIT NAVN / ORGANISATION

DIT NAVN / ORGANISATION

Bilag 1.b. "Hvem er de?"-kort

HVEM ER DE

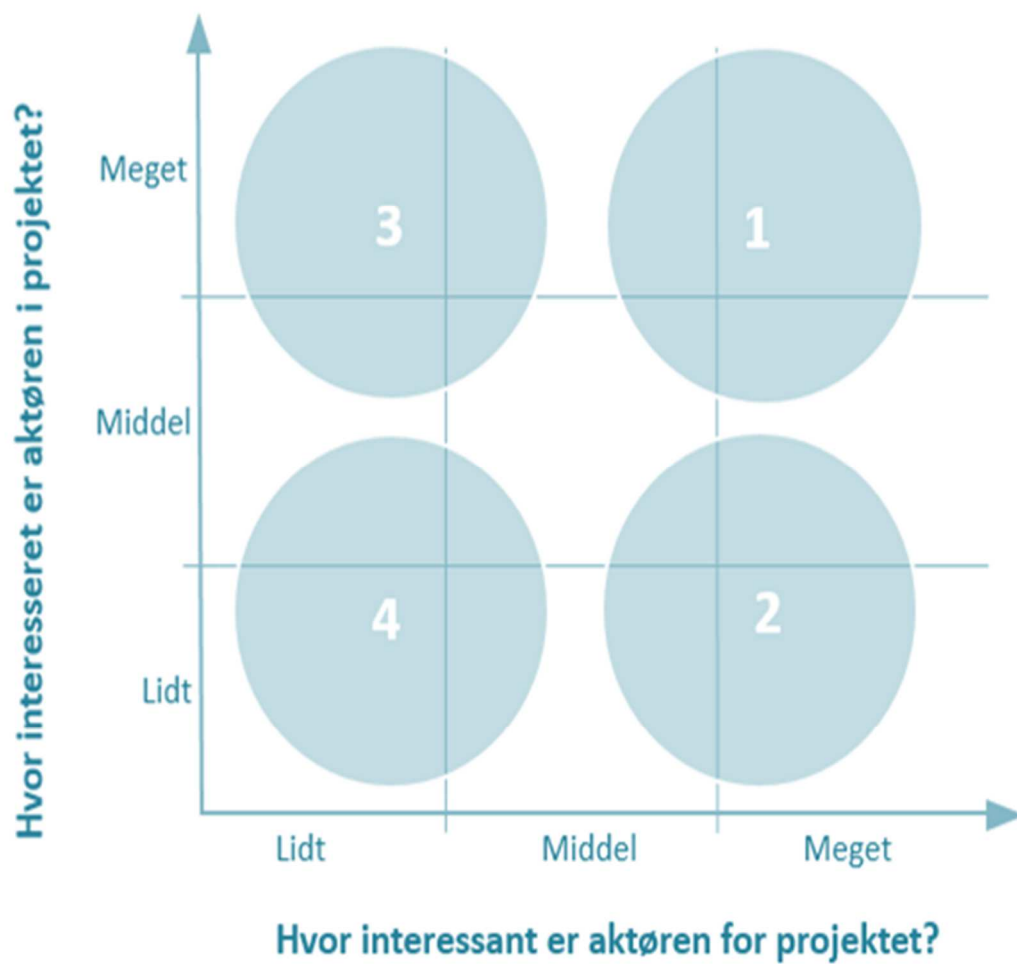
AKTØRKORT

DIT NAVN / ORGANISATION:

PLACÉR AKTØRKORT HER

1. HVILKE AKTIVITETER HAR DE / AKTØREN?
2. HVEM SAMARBEJDER DE / AKTØREN MED?
3. HVAD KAN DE / AKTØREN BIDRAGE MED I FORHOLD TIL VORES PROJEKT?

Bilag 1.c. Prioriteringsmodellen

Bilag 1.d. Matrix

Mål	Fx Flere fra målgruppen får øget kendskab til negativ social kontrol, rettigheder, ligestilling samt handlemuligheder	Fx Flere fra målgruppen tør adressere udfordringer og oplevelser med negativ social kontrol overfor hinanden og i lokale fora	Fx fra målgruppen siger fra over for undertrykkende og begrænsende normer	Fx Flere fra målgruppen har større tillid til myndighederne	Score på relevans
Aktør A					
Aktør B					
Aktør C					
Aktør D					

Bilag 2: Begrebs- og kontekstforståelse

Indsatsens overordnede fokus er medborgerskab og modstandskraft i lokale by- og boligområder, herunder særligt den tidlige forebyggelse inden for emnefeltet ekstremisme, æresrelaterede konflikter og negativ social kontrol – samt eventuelt også tidlig forebyggelse af rekruttering til bandekriminalitet.

Om medborgerskab og modstandskraft

Medborgerskab drejer sig om de enkelte borgeres evne til at udøve demokratiske, sociale og andre kompetencer, der gør, at de deltager aktivt i samfundet og har forståelse for fundamentale fælles værdier om personlig frihed, ligeværd og gensidigt ansvar.

Et lokalsamfund med modstandskraft er grundlæggende et lokalsamfund, domineret af medborgerskab og ansvarlighed, som formår at adressere bekymrende tendenser, inden de udvikler sig i alvorlig retning.

I publikationen Kommuners inddragelse af civilsamfundet i forebyggelse af ekstremisme kan man læse mere om de mange måder, hvorpå civilsamfundet kan bidrage til medborgerskab og modstandskraft. Publikationen indeholder blandt andet en forskningsgennemgang af forskellige former for værdiskabelse i civilsamfundet, herunder demokratisk værdi, relationel værdi og sundhedsmæssig værdi.

Om ekstremisme

"Ekstremisme betegner personer eller grupper, som begår eller søger at legitimere vold eller andre ulovlige handlinger med henvisning til samfundsforhold, de er utilfredse med".

Ekstremisme er derudover ofte kendetegnet ved:

- Manglende respekt for andre menneskers frihed og rettigheder
- Manglende respekt for institutioner og beslutningsprocesser i det repræsentative demokrati
- Forenkede verdensopfattelser og fjendebilleder, hvor bestemte grupper eller samfundsforhold ses som truende
- Lukkethed og fokus på et opfattet modsætningsforhold mellem 'os' og 'dem'.⁵

⁵Se også www.stopekstremisme.dk

De væsentligste former for ekstremisme i Danmark er ekstrem islamisme, højreekstremisme og venstreekstremisme. Samtidig er ekstremismen i dag inde i en brydningstid, hvor nye dynamikker er på spil. Ekstreme bevægelser i den digitale tidsalder kan opstå, mobilisere og udvikle sig hurtigere end før. Det kan også gælde nyere ekstremismeformer som fx "enkeltstående ekstremisme". Individens veje til ekstremisme er forskellige og foregår i et komplekst samspil mellem faktorer på samfunds-, gruppe- og individniveau, både online og offline. En vigtig pointe er her, at forskning peger på, at holdninger og netværk i et lokalområde i nogle tilfælde kan spille en betydelig rolle for radikaliserings- og rekruttering til ekstremisme⁶.

Ekstremisme kan have mange forskellige slags negative konsekvenser; ikke kun vold, terror, trusler, hærverk og andre hadmotiverede forbrydelser, men også social mistro, når nogen udsættes for hadsk eller forulempende adfærd eller selv er en del af et fanatisk, marginaliseret eller stærkt kontrollerende miljø. Derudover kan forsimplede fjendebilleder og forvrængende opfattelser af verden være til skade for menneskers demokratiske dannelse og dermed for samfundet som helhed. Derfor påhviler der mange forskellige aktører – og især kommunerne – et ansvar for at forebygge ekstremisme; ikke kun et moralsk ansvar, men også et ansvar efter forskellige lovgivninger som den sociale lovgivning, skolelovgivningen og undervisningsmiljølovgivningen.

Om æresrelaterede konflikter og negativ social kontrol

Ved "æresrelaterede konflikter" forstås konflikter, der opstår inden for nære familiære relationer, hvor konflikten skyldes en opfattelse af, at familiens ære er blevet krænket. Familiens ære er knyttet til en opfattelse af familien som en samlet enhed – et fællesskab, hvor den enkeltes handlinger påvirker hele familien og dens ære" (jf. vejledningen til servicelovens § 12a.)

Betegnelsen "æresrelaterede" anvendes for at rette fokus på den bagvedliggende årsag til konflikten, det vil sige en opfattelse af, at ens egen eller kollektivets ære er blevet krænket.

Ordet "konflikter" anvendes for at illustrere de involverede parter uoverensstemmende holdninger, interesser, overbevisninger og værdier i relation til den oplevede æreskrænkelser (interesses modsætninger).

Betegnelsen "negativ social kontrol" henviser:

- dels til en udbredt strategi for familien til at håndtere en (potentielt) æresrelateret konflikt;
- dels til en mere generel praksis, for eksempel også ung-til-ung negativ social kontrol i skoler, boligområder, på sociale medier eller undertrykkende adfærd i særlige højkontrolmiljøer som sekter, bander og ekstremistiske miljøer.

⁶ Se Rik Coolsaet; Moelenbeck and violent radicalisation. "a social mapping", European Institute of Peace, 2017.

<https://view.publitas.com/ejp/ejp-molenbeek-report-16-06/page/1> og L. Vidino, F.

Marone og E. Entenmann; *Fear Thy Neighbor: Radicalization and jihadist attacks in the West. Program on Extremism, The George Washington University og ICCT, 2017* <https://stopekstremisme.dk/viden/videnspublikationer/ekstremistiske-netvaerk-i-naeromradet-spiller-en-vigtig-rolle-for-radikalisering-forskningsresumee>.

Ordet "negativ" anvendes for at illustrere, at der her alene er tale om de former for social kontrol, som har negative konsekvenser for borgeren.

Den negative sociale kontrol i forhold til æresrelaterede konflikter refererer til handlinger, styring, kontrol eller sanktioner, der i væsentlig grad hæmmer eller begrænser den enkeltes livsudfoldelse, adfærd, valg og rettigheder. Det kan eksempelvis være kontrol eller restriktioner i forhold til livsstil, fritidsaktiviteter, valg af ægtefælle eller retten til at bestemme over egen krop (jf. vejledningen til servicelovens § 12a).

I en æresrelateret konflikt er 'ære' motivet, der udløser den æreskrænkedes undertrykkende adfærd. Denne undertrykkende adfærd kommer ofte til udtryk som negativ social kontrol. Negativ social kontrol bliver dermed en strategi til at afværge, at familiens eller netværkets ære, krænkes.

I den mere generelle form for negativ social kontrol, det vil sige fx ung-til-ung i skoler, boligområder, på sociale medier m.v. og i sekter, bander og ekstremistiske miljøer, kan det dreje sig om prædikende, kontrollerende, styrende og sanktionerende adfærd i mange forskellige former. Men fælles for disse typer af adfærd er de negative konsekvenser i form af skade på den enkeltes trivsel og udvikling.

Om bander

Begrebet bande er ikke entydig størrelse, for selvom der er en vis konsensus om, hvad der kendetegner deltagerne i disse kriminelle grupperinger, findes der ikke nogen alment anderkendt betegnelse for, hvad der præcis udgør en bande.

Bander har imidlertid ofte særlige kendetegn, for eksempel i form af rygmærker eller andre symboler, og de er som hovedregel orienteret mod at skabe profit gennem organiseret kriminalitet. I den forbindelse udøver bander i mange tilfælde grov personfarlig kriminalitet, undertiden som led i en kamp om dominans og markedsandele to eller flere bander i mellem. Dette kan også udvikle sig til en diffust begrundet konfliktoptrapning, der undertiden rammer udenforstående. Bandemedlemmer er i mange tilfælde uden beskæftigelse og ses ofte samlet omkring nogle få dominerende personer, der har en mere eller mindre fast skare omkring sig.

Derudover er bandemedlemmer kendetegnet ved følgende opvækstvilkår:

- Bandemedlemmerne har ofte yngre forældre, der har lavere uddannelse og lavere beskæftigelsesgrad og gennemsnitsindkomst.
- Bandemedlemmernes forældre har haft markant mere kontakt end gennemsnittet med det psykiatriske system.
- Bandemedlemmernes forældre er i langt højere grad end gennemsnitsforældre blevet dømt for lovovertrædelser.
- Bandemedlemmerne har oftere oplevet, at en forælder er død inden de fyldte 15 år.

- Bandemedlemmerne har oplevet flere brud i familien og har i langt højere grad end andre været anbragt uden for hjemmet eller modtaget andre forebyggende foranstaltninger efter Serviceloven.⁷

Hovedparten af bandemedlemmer kommer altså fra socialt udsatte familiebaggrunde og adskiller sig således ikke fra andre kriminalitetsbelastede personer. Bandemedlemmer er endvidere ofte kendetegnet ved at være opvokset i samme boligområde; ofte et særlig udsat boligområde, hvor deres kriminelle løbebane har været en langsomt glidende proces i en kriminel retning.

I forebyggelsesøjemed vil derfor være hensigtsmæssigt at fokusere på social indsats, båret af samarbejde mellem forskellige myndigheder og andre lokale aktører, herunder både i form af støtte til enkeltpersoner og familier og i form af lokale helhedsorienterede sociale forebyggelsesindsatser.⁸

Bilag 3: Eksempler på indsatser som kommunen og civilsamfundet kan samarbejde om

Der kan peges på en række konkrete indsatsområder med potentiale for samarbejde mellem kommune og civilsamfund med det mål at skabe resiliente medborgere og lokalsamfund⁹:

1. **Skabe strukturelle betingelser for civilt engagement, hvor de mangler.** For at nyttiggøre de mange fordele ved inddragelse af civilsamfundet kan det nogle steder være nødvendigt at understøtte, at der overhovedet er et civilt engagement. Dette kan gøres ved at arbejde for at skabe de strukturelle betingelser for fremvæksten af det civile engagement. En måde at gøre dette på er at indarbejde passende tiltag i byplanlægning og boligsociale helhedsplaner. Et blandt flere mulige tiltag kunne være at ansætte aflastende medarbejdere, der kan udføre nogle af de opgaver, der normalt varetages af frivillige, og som kan bidrage til at øget forståelse af betydningen af børn, unge og voksnes deltagelse i foreningslivet. Det vil også være naturligt at involvere frivilligråd frivilligkonsulenter og eventuelt det lokale integrationsråd i opgaven med at fremme civilt engagement i et sådant område.
2. **Samarbejde om inklusion i positive fællesskaber.** Klubber og foreninger kan inkludere den enkelte i positive, meningsgivende fællesskaber og bidrage til at styrke demokratisk dannelse, deltagelse og medansvar. Dette kan kommunen bidrage til ved på forskellig vis at skabe gode rammer for foreningslivet. Det kan for eksempel være i kraft af udlån af lokaler, økonomisk støtte efter folkeoplysningsloven eller den sociale lovgivning samt tværgående tiltag og events, der promoverer foreningslivet i kommunen. Dette kan blandt andet ske efter § 18 om lov om social service, der forpligter kommunen til at samarbejde med frivillige sociale organisationer

⁷DKR:2015

⁸ Kilder: Det Kriminalpræventive Råd, Justitsministeriets Forskningskontor.

⁹ Læs også om forskningen bag civilsamfundets forebyggende potentialer i publikationen [Kommuners inddragelse af civilsamfundet i forebyggelse af ekstremisme](#).

og foreninger for derved at skabe gode rammer for den frivillige indsats og sikre et godt samspil mellem de frivillige aktørers aktiviteter og de offentlige sociale tilbud¹⁰.

3. **Dialog om emner der optager borgene.** Et tillidsfuldt samarbejde mellem kommune og civilsamfund åbner også mulighed for at facilitere en dialog med borgere, som har bekymringer (i forskningen ofte kaldt "grievances"), der kan bidrage til usikkerhed, eksklusionsfølelse, modvilje eller mistro i relation til forhold i samfundet. Det kan både dreje sig om nære emner, som fx praktiske forhold i lokalområdet, forholdet til myndighederne, børneopdragelse og grænsen mellem negativ social kontrol og det at opsætte rimelige krav og begrænsninger over for et andre og om bredere, ofte kontroversielle og omdiskuterede emner som migration, diskrimination og internationale konflikter. Disse er eksempler på emner, som der kan være stor forskel i holdningen til, og som der derfor med fordel kan skabes en åben dialog om. Blandt de mulige metoder til dialog kunne være safe space dialog, rundbordsdebatter¹¹, sokratiske dialog, ung til ung dialog¹² m.fl. Potentialet er altså, at kommunerne søger at samskabe med civilaktører omkring dialogforløb, navnlig med fokus på at nyttiggøre de civile kræfter til at rekruttere relevante deltagere, fastholde dem i forløbets varighed samt eventuelt følge op efterfølgende.
4. **Facilitering af kultur møder.** Organiserede kultur møder, der faciliterer et møde mellem forskellige sociale og kulturelle grupper, kan øge kendskabet og tilliden mellem disse. Forskning viser, at øget kendskab og tillid på tværs af forskellige sociale skillelinjer kan reducere de fordomme, polariseringer og konflikter, der for eksempel kan udgøre risikofaktorer i forhold til at blive tiltrukket af ekstremistiske miljøer¹³ og skabe bedre fællesskaber og deltagelse heri blandt andet i lokale boligområder. Dette kan kommunen fremme gennem sit samarbejde med frivillig- og foreningslivet.
5. **Opmærksomhedsindsats om bekymringstegn og handlemuligheder.** Som kommune kan man med fordel formidle viden til borgerne om bekymringstegn i forbindelse med risikoadfærd og mistrivsel i forbindelse æresrelaterede konflikter, negativ social kontrol, ekstremisme og kriminalitet samt hvor man kan henvende sig med bekymringer. Civile samarbejdspartnere med god kontakt til målgrupperne kan spille en rolle i dette. Uanset om kommunikationen sker direkte fra kommunen, eller om den varetages af en eller flere samarbejdspartnere, er det vigtigt, at den foregår på en afbalanceret måde, der ikke overdramatiserer problemerne. Der kan i den forbindelse arbejdes med at styrke borgernes motivation, for eksempel ved at appellere til en fælles vision om tryghed og sammenhold i lokalsamfundet, samt med at informere om, hvad henvendelse til myndighederne indebærer. Målet kan her være, at det bliver til en naturlig og accepteret handle måde at henvende sig til rette myndighed, hvis man er

¹⁰ Læs om servicelovens regler for kommunernes og regionernes samarbejde med frivillige sociale organisationer og foreninger på www.sim.dk

¹¹ Safe space dialog og rundbordsdebatter er beskrevet i publikationen "Styrk medborgerskabet sammen med civilsamfundet – en metodehåndbog til kommunerne", Nationalt Center for Forebyggelse af Ekstremisme, 2018. Se www.stopekstremisme.dk

¹² Se værktøjer til ung til ung dialog på www.stopekstremisme.dk

¹³ Delrapport – Følgeforskning om holdningsbearbejdende indsatser, VIVE, 2019

bekymret. Indsatsen kan med fordel tilrettelægges som led i en mere overordnet forebyggelsesplan i kommunen¹⁴.

6. **Samarbejde om borgerrettede sociale tilbud.** Borgerrettede sociale indsatser er i udgangspunktet et kommunalt ansvar efter den sociale lovgivning og udføres med respekt for en række faglige standarder og forvaltningsmæssige hensyn. Samtidig har forskellige af civilsamfundets organisationer og foreninger specialiseret sig i fx undervisning i godt forældreskab og børneopdragelse, rådgivning og krisetilbud til ofre for vold æresrelaterede konflikter og negativ social kontrol, støttetilbud til unge der er involveret ekstremisme m.v. Undertiden vil civilsamfundsindsatsen være mindre formaliseret eller dokumenteret end den myndighedsbårne indsats. Men den civile indsats kan have andre kvaliteter, som gør at den kan skabe gode relationer til borgere med udfordringer, herunder også borgere, som er vanskelige for myndighederne at nå. Kommuner kan derfor i mange tilfælde med fordel gå i dialog med sådanne civile aktører for at afsøge, om der er grundlag for partnerskab eller arbejdsdeling i den borgerrettede sociale indsats. Dette kan eventuelt understøttes ved at yde økonomisk støtte til foreningerne.
7. **Mobilisering af lokalsamfundet ved risiko for uro og vold.** Ved at udvikle og opretholde en god dialog med de lokale civilsamfundsaktører har kommunen et potentiale for at få gode allierede blandt frivillige, foreningsaktive og andre ressourcepersoner. Sammen kan parterne aftale, hvordan de civile aktører kan blive konstruktive, hjælpende kræfter i tilfælde, hvor der opstår risiko for uro, polarisering, vold eller hærværk. De lokale civile kræfter kan her bidrage til at forebygge problemerne, inden de udvikler sig i alvorlig retning – for eksempel ved at igangsætte aktiviteter eller gå i dialog. Et sådant tillidsskabende og mobiliserende arbejde kan med fordel gennemføres ”i fredstid”, altså i god tid inden problemerne opstår og udvikler sig.
8. **Kontakt ind i de miljøer, som er sværest at nå.** Her er udfordringen, hvordan man gennem inddragelse af ansvarlige civilsamfundsaktører kan få kontakt ind i miljøer, der isolerer sig eller nærer modvilje og mistro overfor samfundet eller bestemte grupper i samfundet; miljøer som potentielt kan danne et gunstigt rekrutteringsklima for ekstremisme¹⁵ eller er med til at udbrede eller fastholde undertrykkende normer og negativ social kontrol. Her kan peges på flere veje frem:
 - a) **Brobygger-personer.** En vej ind i lukkede miljøer kan være at benytte ressourcepersoner, som målgruppen har tillid til og respekterer. Forskning viser, at kommunikation med sigte på holdningsændringer afhænger meget af modtagerens tillid til afsenderen og af, hvem man i forvejen ”spejler sig i”. Personer, der har et fællesskab med modtageren, kan derfor med fordel indgå på afsendersiden af en

¹⁴ Se også *Nationalt koncept for kommunale handlingsplaner til forebyggelse af ekstremisme*, Nationalt Center for Forebyggelse af Ekstremisme, 2018, www.stopekstremisme.dk

¹⁵ Se disse publikationer, der underbygger at bekymringer / holdninger i et lokalområde samt netværk af mennesker i et lokalområde spiller en rolle for radikaliserings og rekruttering til ekstremisme: Rik Coolsaet; Moelenbeck and violent radicalisation. "a social mapping", European Institute of Peace, 2017. <https://view.publitas.com/eip/eip-molenbeek-report-16-06/page/1> og L. Vidino, F. Marone og E. Entenmann; *Fear Thy Neighbor: Radicalization and jihadist attacks in the West*. Program on Extremism, The George Washington University og ICCT, 2017 <https://stopekstremisme.dk/viden/videnspublikationer/ekstremistiske-netvaerk-i-naeromradet-spiller-en-vigtig-rolle-for-radikaliserings-forskningsresume>.

indsats¹⁶. I nogle tilfælde kan personer nyde tillid i kraft af deres rolle i uformelle relationer, netværk eller gruppedynamikker, snarere end i kraft af deres position inden for en formel organisering. Personer med en ikke-formaliseret position kan derfor vise sig hjælpsomme som ressource i den forebyggende indsats. Det kunne for eksempel være "Bydelsmødre", "Baba-fædre", dialogskabere eller lignende, der allerede er kendte rollemodeller lokalt.

- b) **Påvirke magtstrukturer.** Det kan også være relevant at se på magtstrukturerne i et område. Er der for eksempel nogle, der sikrer, at bestemte normer overholdes og bidrager til at isolere visse borgere fra det omgivende samfund? Der kan med fordel ses på, hvordan man bedst muligt går i dialog med og skaber forandring hos grupper, netværk m.v., der udøver kontrol og fastsætter normer.
- c) **Fremme mobilitet.** At arbejde med mobilitet ud af boligområder er også aktuelt, når man arbejder med lukkede miljøer. Det kan både være nødvendigt at se på byplanlægning og den fysiske organisering af boligområder, men det er i høj grad også vigtigt at kommuner og civilsamfundsaktører tænker fysisk mobilitet af borgerne ind i målsætninger og aktiviteter. For eksempel kan det være af stor værdi for borgerne i et område, at fremme og understøtte at de bevæger sig ud af området for at deltage i beskæftigelse, sociale tilbud og fritidstilbud.

9. **Partnerskab mellem kommuner og civilaktører om at fremme modstandskraft mod undertrykkende normer.** Kommuner kan med fordel samarbejde med civilsamfundet om at skabe modstandskraft mod de undertrykkende normer, som det ses ved negativ social kontrol og ekstremisme, blandt borgerne lokalt. Et fokuseret samarbejde mellem parterne kan for eksempel tage udgangspunkt i en partnerskabsaftale. En partnerskabsaftale er et fælles dokument mellem kommune og udvalgte civilsamfundsaktører, der fastlægger fælles målsætninger og aktiviteter, for hvordan parterne i samarbejde vil styrke modstandskraften og gøre op med undertrykkende normer lokalt. Det er vigtigt at partnerskabsaftalen udarbejdes i fællesskab, så alle involverede parter tager ejerskab på aftalens indhold. Der bør desuden udpeges en arbejdsgruppe med deltagelse af alle aktører i partnerskabet, der kan sikre, at der løbende bliver fulgt op på aftalens målsætninger og aktiviteter.

Se også bilag 6 om indgåelse af samarbejdsaftaler og partnerskaber.

10. **Partnerskab mellem kommuner og boligorganisationer som omdrejningspunkt i indsatsen i udsatte boligområder.** Når det gælder udsatte boligområder, er et tæt samarbejde mellem kommune og boligselskaber, gerne om en boligsocial helhedsplan, en god indgang til at skabe en positiv udvikling. Et sådant samarbejde er derfor også et naturligt omdrejningspunkt for arbejdsgruppen, der skal gennemføre den kortlægning, der skal inddrage og aktivere øvrige civilsamfundsaktører i området. Boligselskaberne har lokalkendskab til beboerne og området, mens det kommunale system kan være indgangen til f.eks. uddannelse og beskæftigelse for beboerne. Hvor

¹⁶ Delrapport – Følgeforskning om holdningsbearbejdende indsatser, VIVE, 2019

samarbejdet er organiseret i en helhedsplan, er denne karakteriseret ved at have mere tid og en større fleksibilitet i indsatsen over for den enkelte borger, end det er muligt i det offentlige system. Et samarbejde mellem medarbejdere ansat i kommunen og i boligselskabet / helhedsplanen kan bidrage til fælles opgaveløsning, hvor parternes rammebetingelser og kompetencer kombineres, så der skabes synergi i indsatsen. Kommunen får i den forbindelse også mulighed for at udvikle og forankre nye metoder og aktiviteter i den kommunale kernerdrift.¹⁷

- 11. Borgerinvolvering i områdets fysiske udvikling.** Kortlægningens fokus på også de fysiske aspekter af området giver mulighed for inddragelse og borger-dialog om større nyskabelser og ændringer i området, aktiv deltagelse i anlæg af legeområder, boldbaner eller by-haver, fælles dage med oprydning og udbedring af hærværk m.v. Kommune, boligselskab og foreninger kan gøre fælles sag om denne form for borgerinddragelse, der kan bidrage til, at beboerne føler øget ansvar, tilhørsfølelse og tryghed i relation til området.

Bilag 4: anbefalinger til kommunens organisering

Kommunen kan med fordel forankre forebyggende arbejde i en tværfaglig organisering på tværs af forskellige forvaltninger, eksempelvis jobcenter, social-, sundhed, psykiatri, integration, børn og unge m.v. Alt efter indsatsområde kan forskellige andre myndighedsaktører inddrages, herunder boligorganisationer og helhedsplaner, politiet, sundhedsregionen, krisecentre og Kriminalforsorgen. I kommunens indsats over for civilsamfundsaktører – lige fra boligforeninger til enkeltstående ildsjæle – er det oplagt også at inddrage kommunens frivilligkonsulenter og frivilligråd.

De vigtigste funktioner i kommunens arbejde med civilsamfundet er at bygge bro for at udvikle samarbejder, der er frugtbare for både civilsamfundet og kommunen og at facilitere en åben dialog blandt de involverede aktører, så der altid er klarhed om processen og dens mål.

Bæredygtig og velfungerende inddragelse af civilsamfundet kræver derfor, at den enkelte kommune investerer i medarbejdere med faglige og personlige kompetencer, der systematisk og succesfuldt kan skabe brobygning mellem civilsamfundets og kommunens arbejdsformer, strukturer og drivkræfter. Desuden vil det i mange sammenhænge, ikke mindst i samskabelses-processer, være væsentligt, at kommunen kan facilitere konkrete samarbejdsaktiviteter.

Alt afhængig af i hvilket omfang kommunens arbejde med civilsamfundsinddragelse har en meget almen karakter eller er specifikt fokuseret på forebyggelse af ekstremisme og/eller æresrelaterede konflikter og negativ social kontrol og/eller bandekriminalitet kan der være behov for et tværgående samarbejde mellem på den ene side de medarbejdere, som arbejder med forebyggelse som det primære indsatsområde, og på den anden side de frivilligkonsulenter m.v., som varetager de bredere daglige opgaver relateret til civilsamfundet.

¹⁷ Se rapporten *Kommunerne på banen - Udfordringer og potentialer i kommunernes arbejde med helhedsplaner*, Center for Boligsocial Udvikling, 2015

Læs mere om kompetencer og roller i kommunen samt motivationer i civilsamfundet i publikationen Kommuners inddragelse af civilsamfundet i forebyggelse af ekstremisme.

Bilag 5: Inspiration til afdækning af aktører

<u>Aktører</u>	<u>Hvorfor er de interessante?</u>	<u>Hvorfor kan de være interesseret i samarbejde?</u>
Lokale interessedrevne, humanitære og andre foreninger	En afgørende aktør i at tilbyde positive og prosociale fællesskaber. Mange (specielt unge) søger ind i ekstremistiske miljøers fællesskaber, fordi de føler sig ekskluderet, uden for og ikke passer ind i det etablerede samfund. Et stærkt foreningsliv byder på mange muligheder for at finde konstruktive alternative fællesskaber.	Interesse i at få et velfungerende og harmonisk lokalsamfund. Flere medlemmer og større tilslutning.
Trossamfund	Flere kommuner har succes med at samarbejde med lokale trossamfund og netop disse fællesskaber kan bruges som gateway i at nå borgerne og åbne op for engagement i andre forenings- og lokalsamfundsfællesskaber.	Deltagelse kan give dem øget legitimitet og et tryggere lokalsamfund. Nedbryde fordomme. Visse kender måske ikke til mulighederne vedrørende tilskud og lokaleleje.
Boligbestyrelser	Kan have viden/kendskab om borgere, som er sårbare eller i risiko. Ved hvad der sker i de enkelte boligforeninger/boligområder.	Ønsker det bedste for lokalsamfundet og at udvikle det i en positiv retning.
Boligsociale medarbejdere	Lokalt kendskab og tilstedeværelse Kan nå ud til borgerne. Kender muligvis de personer, som kan være i risiko. Kender muligvis til uformelle organiseringer.	Forebyggelse er en del af deres arbejdsområde og arbejdsopgave. Deltagelse giver bedre forudsætninger for at udføre deres arbejde.
Lokale ildsjæle og borgere	De har stor betydning for lokal sammenhængskraft.	Ønsker det bedste for deres lokalsamfund.
Lokale klubber	Sportsklubber, ungdomsklubber m.v. kan fungere som alternativt fællesskab til ekstremistiske miljøer. De er en vigtig aktør i forebyggelsen blandt børn og unge, da denne	De fleste er kommunale tilbud. Vil have interesse i at mindske risikoadfærd blandt børn og unge.

	målgruppe bruger dele af deres fritid i klubtilbud.	
Minoritetsforeninger	Sårbare borgere findes muligvis her. Kan foreninger for kulturelle eller nationale minoritetsgrupper have tråde/kontakter ud i de miljøer/grupper, som er i risiko? Aktører i målgruppen, som føler sig diskrimineret/uden for det danske samfund kan muligvis findes her, hvor de søger personer med kulturelle ligheder. Foreningerne kan sandsynligvis hjælpe med at skabe grobund for engagement i det bredere danske foreningsliv.	Deltagelse kan hjælpe med at nå bredere ud med foreningens formål. Stærkere forankring i lokalsamfundet. Nedbryde fordomme.
Fritidsvejledere	Arbejder med at hjælpe børn og unge ind i foreningslivet.	Samarbejde og brobygning er en af deres kerneopgaver.
Skoler/daginstitutioner	Sårbare børn og unge findes her. De har rammerne til at oplyse om lokale foreningsfællesskaber. Kan bidrage med viden/erfaringer om målgruppen.	Færre SSP-sager. Flere ressourcer til kerneopgave frem for håndtering af utilpassede børn og unge. Legitimitet i lokalsamfundet.
Bibliotekernes lokalafdelinger	Kan være en aktør i forhold til oplysningsindsatser.	Har en interesse i deres lokalområde og for de borgere, der benytter bibliotekerne.
Den lokale offentlige transport	F.eks. buschaufføren. Vil meget ofte have de unge i øjenhøjde. Ved hvad der sker og bliver snakket om f.eks. til og fra skole.	Er interesseret i tryghed i det offentlige rum.
Lokale virksomheder	Mulighed for at sårbare borgere kan indgå i et positivt fællesskab. Vej til arbejdsmarkedet for målgruppen og sandsynlighed for øgede socioøkonomiske forhold.	Kan få arbejdskraft. Legitimitet og anerkendelse i lokalsamfundet. Opfylde CSR målsætninger.
Lokale butikker og indkøbscentre	Nogle kan have en god relation til eksempelvis unge.	Tryggere omgivelser for handlende

Bilag 6: Indgåelse af samarbejdsaftaler og partnerskaber

Der findes mange forskellige måder, hvorpå kommuner og civile aktører kan interagere – fra den mest uformelle dialog, over kommunal støtte og lokaleudlån og samarbejdsaftaler til den nok mest formaliserede og model, som er en driftsoverenskomst, hvorved en civilaktør medvirker til at løse kommunale velfærdsopgaver.

Center for Frivilligt Socialt Arbejde har udviklet en række guides og vejledninger, som kan være nyttige for både kommuner og civilsamfundsaktører, når I ønsker at indgå i samskabelse eller partnerskaber. Centeret peger blandt andet på, at disse elementer bør indgå i en samarbejdsaftale:

- **Hvem:** *Beskriv parterne, der indgår i samarbejdet.*
- **Mål med samarbejdet:** *Beskriv formålet med jeres samarbejde og eventuelle succeskriterier.*

- **Målgruppe:** *Beskriv hvem I vil hjælpe med samarbejdet.*
- **Organisering:** *Beskriv hvordan jeres samarbejde skal ledes og koordineres og af hvem.*
- **Roller og opgaver:** *Beskriv alle parter roller – og beskriv særligt, hvor grænsen for de frivilliges opgaver går.*
- **Ansvar:** *Beskriv hvem der har det overordnede ansvar for den opgave, I løser – er der nogen, som har kompetence til at forpligte parterne hver for sig eller samlet?*
- **Kommunikation:** *Beskriv hvordan I vil sikre en god kommunikation i mellem alle parter – både organisatorisk og i hverdagen mellem eksempelvis ansatte og frivillige.*
- **Formalia:** *Afklar aftaler omkring tavshedspligt, oplysningspligt, forsikringer og arbejdssikkerhed.*
- **Økonomi:** *Beskriv ansvaret for økonomien, og hvor posterne er placeret i samarbejdet.*
- **Opfølgning:** *Beskriv hvordan I vil følge op og evaluere på samarbejdet – hvornår og hvordan skal det foregå?*
- **Justering:** *Aftal eventuelt et tidspunkt for, hvornår I vil revidere aftalen. Beskriv også gerne hvordan revidering foregår.*
- **Uenigheder:** *Beskriv, hvordan vil I tackle eventuelle uenigheder mellem jer.*
- **Ophævelse af samarbejdet:** *Beskriv hvordan samarbejdsaftalen kan afsluttes. Kan parterne til enhver tid opsige aftalen? Skal der være en opsigelsesfrist? Skal I aftale et tidspunkt på forhånd, hvor aftalen automatisk udløber?*
- **Kontaktperson:** *Beskriv, hvem der er kontaktperson på aftalen.*

Læs mere på www.frivillighed.dk

Bilag 7: Om tavshedspligt og personoplysninger

At kortlægge lokale grupper og netværk indebærer en række juridiske og etiske overvejelser. Særligt hvordan kortlægningen balancerer i forhold til reglerne om tavshedspligt og reglerne om behandling af personoplysninger.

Det er først og fremmest vigtigt at slå fast, at kortlægningen skal afdække grupper, grupperinger, foreninger og lignende. Formålet er ikke at kortlægge enkeltpersoners forhold og indbyrdes relationer, og kortlægningen kræver dermed ikke behandling af personoplysninger om enkelte borgere. Derfor er det også vigtigt, at det fra starten gøres klart, at der til kortlægningen ikke må indsamles eller deles personoplysninger, samt at tavshedspligten hos alle parter skal overholdes, jf. de almindelige regler om tavshedspligt.

Det er i denne sammenhæng vigtigt at gøre opmærksom på, at det er kommunens og civilsamfundsaktørernes ansvar, at den almindeligt gældende lovgivning på området overholdes, herunder at der er hjemmel til eventuel behandling af personoplysninger og at oplysningspligten opfyldes. Her opfordres til at kontakte kommunens ressourceperson på området ved tvivlsspørgsmål.

I kortlægningen vil der i mange tilfælde deltage både ansatte fra kommunale afdelinger og institutioner og frivillige og andre personer uden ansættelse i kommunen. Derfor skal der på kortlægningsmødet tydeliggøres, at det ikke er meningen, at der skal deles oplysninger, som er omfattet af tavshedspligten. I kortlægningen må man således kun dele generelle og anonyme oplysninger. Dette hjælpes på vej af at holde fokus på foreninger, grupper og netværk – og ikke på enkeltpersoner.

Bilag 8: Supplerende litteratur

Om kortlægning

- Mapping af boligområdets ressourcer. En rapport om kortlægning som arbejdsredskab i det boligsociale arbejde, Center for Boligsocial Udvikling, 2017.
- Introduktion til mapping metoder. Anja Jørgensen og Hanne Louise Jensen (red.), 2019.
- Frivillige skaber livskvalitet – øvelse 10: Kortlægning af ressourcer og muligheder – at aktivere civilsamfund lokalt. Ældre Sagen, 2015.

Om rollen som facilitator

- Kreativ procesledelse. Nye veje til bedre praksis, kapitel 1-3, Mille Obel, Louise Laustsen, Lone Hersted, 2011.

Om rekruttering til deltagelse

- Hovedfunn. Betingelser for frivillig innsats: Motivasjon og kontekst. Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor. Dag Wollebæk, Synne Sætrang, and Audun Fladmoe, 2015.

Kontoret for Forebyggelse og Medborgerskab & Nationalt Center for Forebyggelse af Ekstremisme

Udlændinge- og Integrationsministeriet
Styrelsen for International Rekruttering og Integration
Carl Jacobsens Vej 39
2500 Valby
2022